

Brusel 6. listopadu 2024
(OR. en)

14733/24

CULT 97
EDUC 400
AUDIO 96
JEUN 268
DIGIT 214
RECH 473

POZNÁMKA

Odesílatel: Generální sekretariát Rady
Příjemce: Výbor stálých zástupců / Rada
Předmět: Úloha knihoven při rozvoji mediální gramotnosti
– *politická rozprava*

Delegace naleznou v příloze podkladový dokument vypracovaný předsednictvím jako základ pro politickou rozpravu, která proběhne na zasedání Rady pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport konajícím se ve dnech 25. a 26. listopadu 2024.

Úloha knihoven při rozvoji mediální gramotnosti

Politická rozprava

Zasedání Rady pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport, 26. listopadu 2024

1. ÚVOD

Pracovní plán Evropské unie pro kulturu na období 2023–2026¹ uznává vyvíjející se úlohu knihoven ve společnosti, zejména při podpoře gramotnosti v celé Evropě. Knihovny nejsou pouze úložištěm knih; jedná se o důležité platformy pro zapojení komunit, demokratickou účast a rozvoj vzdělávání, které nabízejí širokou škálu služeb. V rámci této své funkce především přispívají k rozvoji mediální gramotnosti, která se ve světě, jenž se stále více digitalizuje a je nasycený informacemi, stala naléhavou potřebou.

Pandemie COVID-19 význam knihoven jako základních komunitních center zdůraznila, neboť právě knihovny se během omezení volného pohybu osob přizpůsobily a poskytovaly služby ve fyzické i digitální podobě. Knihovny nadále umožňovaly přístup ke spolehlivým informacím a sloužily jako klíčoví partneři v boji proti dezinformacím, což je úkol, který je i nadále mimořádně důležitý. Podle Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách (2022)² musí knihovny fungovat jako zprostředkovatelé celoživotního učení a mediální gramotnosti a občanům poskytovat nástroje, které potřebují k orientaci v dnešním komplexním mediálním prostředí.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01))

² IFLA: Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí, <https://repository.ifla.org/server/api/core/bitstreams/96bf9868-ed53-49df-9a59-7b680f90def2/content>

Pracovní plán pro kulturu na období 2023–2026 rovněž uvádí, že skupina odborníků pro otevřenou metodu koordinace (OMC) by měla v letech 2024 až 2025 rozvoji knihoven věnovat zvláštní pozornost, zejména se zaměřit na přínos knihoven při zvyšování kulturní účasti a rozvoje dovedností a měla by podporovat nejen gramotnost, ale také širší cíle sociálního začleňování a demokracie. Kromě toho Rada Evropy a pokyny Evropského úřadu knihovnických, informačních a dokumentačních sdružení (EBLIDA)³ znovu zdůrazňují klíčovou úlohu, kterou hrají politiky v oblasti knihoven při podpoře demokratické, dobře informované, spravedlivé, udržitelné, soudržné a inkluzivní společnosti.

2. KLÍČOVÉ VÝZVY, KTERÉ JE TŘEBA ŘEŠIT

Rozvoj mediální gramotnosti je jednou z nejvýznamnějších výzev, kterým moderní společnosti čelí, a to i v Evropě. Zavádějící informace a dezinformace se šíří rychle a často je ještě umocňují digitální platformy a roztržité mediální prostředí. Vzhledem k tomu, že se mediální technologie rychle vyvíjejí, lidé si musí dovednosti, které se učí během formálního vzdělávání, neustále udržovat dle aktuálního vývoje. Knihovny mají díky svému důvěryhodnému statusu a etablovanému místu v komunitách jedinečné postavení, aby působily jako zprostředkovatelé mezi občany a obrovským množstvím informací, s nimiž se lidé setkávají. Mohou tak přispívat nabídkou odborné přípravy, pořádáním vzdělávacích programů a poskytováním zdrojů, které zvyšují povědomí o vytváření mediálního obsahu a jeho spotřebě. Knihovny tak mohou působit jako multifunkční komunitní vzdělávací centra a zároveň podporovat celoživotní učení.

³ EBLIDA: *European Bureau of Library, Information and Documentation Associations*, (Evropský úřad knihovnických, informačních a dokumentačních sdružení) <https://www.eblida.org/News/2022/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-legislation-and-policy-in-Europe-en.pdf>

Aby však mohly knihovny tento svůj potenciál plně využívat, je potřeba vyřešit několik klíčových otázek:

- Nedostatky ve vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti: Vlivem rychlého vývoje digitálních technologií musí být programy mediální gramotnosti pravidelně aktualizovány, aby zůstaly relevantní. Knihovny musí nabízet vzdělávací programy a zpřístupňovat nástroje, které neslouží jen k výuce základních mediálních dovedností, ale podporují rovněž formální vzdělávání, zejména v souvislosti s analytickým myšlením, určováním důvěryhodných zdrojů, pochopením předpojatostí médií, interakcí na online platformách za účelem bezpečného pohybu v online prostředí, dovednostmi v oblasti tvorby mediálního obsahu, zapojením se do demokratické účasti a etickým využíváním informací. Knihovny slouží široké škále uživatelů, od dětí až po starší osoby, s různou úrovní mediální gramotnosti. Proto je nezbytné poskytovat programy mediální gramotnosti přizpůsobené potřebám různých společenských skupin.
- Infrastruktura a financování: Zatímco mnoho knihoven přešlo na digitální služby, rozdíly v infrastruktuře – zejména ve venkovských a odlehlých oblastech – mají vliv na jejich efektivitu při podpoře základní mediální gramotnosti. Na odstranění těchto nedostatků a standardizaci úrovně přístupu ke zdrojům ve všech regionech má zásadní význam odpovídající financování. Partnerství se školami, akademickou obcí, technologickými společnostmi, dalšími příslušnými společnostmi soukromého sektoru, nadacemi a občanskými organizacemi hrají při rozšiřování programů mediální gramotnosti zásadní úlohu. Využívání externích odborných znalostí a zdrojů může pomoci rozšiřovat iniciativy v oblasti mediální gramotnosti s cílem oslovit širší publikum, získat cílené poznatky a vypracovat přizpůsobené vzdělávací programy.
- Rozvoj dovedností v oblasti knihovnictví: Knihovny nemohou rozvíjet dovednosti v oblasti mediální gramotnosti, aniž by investovaly do svých lidských zdrojů. Knihovníci a knihovnice potřebují průběžnou odbornou přípravu, aby si udržovali přehled o nejnovějších technologických trendech a měnících se potřebách komunit, které se na ně obrací. Rozvoj těchto dovedností má zásadní význam pro zajištění toho, aby knihovníci mohli pomáhat občanům orientovat se v současném digitálním informačním prostředí.

3. OTÁZKY PRO POLITICKOU ROZPRÁVU

Předsednictví vyzývá ministry, aby se zabývali možnostmi, jak mohou knihovny zlepšit dovednosti společnosti v oblasti mediální gramotnosti, a tyto poznatky sdíleli, a to na základě těchto otázek:

- Úloha knihoven: *Jakým způsobem mohou knihovny rozšiřovat své programy mediální gramotnosti s cílem zlepšit mediální gramotnost a klíčové dovednosti občanů v oblasti čtení, aby lépe odpovídaly výzvám digitálního věku (např. dezinformace na internetu, internetová šikana a nenávistné projevy na internetu, a realistické videomontáže tzv. „deep fakes“)?*
- Zdroje potřebné k poskytování vysoce kvalitních služeb: *Jaká partnerství by měla být upřednostněna např. s akademickou obcí, technologickými společnostmi a organizacemi, aby se zajistilo, že knihovny budou mít přístup k nejnovějším poznatkům, které společnost obecně potřebuje, a jaké iniciativy na úrovni EU by k tomuto cíli mohly přispět?*
- Dovednosti knihovníků: *Jaké specifické dovednosti knihovníci potřebují, aby byli lépe připraveni poskytovat informace v oblasti mediální gramotnosti a podporovat kritické myšlení uživatelů knihoven?*